

метою створення умов для ефективного функціонування підприємств на основі вирішення завдань, направлених на реалізацію фінансової стратегії його розвитку.

Список використаних джерел:

1. Фінанси підприємств : навч. посіб. / В. В. Зянько, В. Г. Фурик, І. М. Вальдшмідт; Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця : ВНТУ. 2016 .Ч. 1.. 125 с.
2. Карлін М. І. Фінансова система України: навч. посібник. Київ : Знання, 2007. 324 с.
3. Гуцалюк О. М., Коцюрба О. Ю. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства. Бізнес Інформ. 2015. № 3. С. 141-149.

Томчук Роман Юрійович

Студент II курсу магістратури

Західноукраїнського національного університету

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Фінансові ресурси населення завжди були одним з основних об'єктів дослідження, оскільки в економічному житті країни важливу роль відіграє не тільки споживання, що здійснюється домогосподарствами, а й заощадження, що виступають потужним джерелом інвестицій. Залучення заощаджень населення до інвестиційних процесів, тобто переведення їх з неорганізованої (готівкової) форми в організовану (вклади у банківських установах; вклади у небанківських депозитних установах; придбання цінних паперів; вкладення у страхові поліси) є актуальною темою для України протягом усього періоду становлення та розвитку її економіки.

Виходячи з того, що стабільність функціонування економічної системи багато в чому визначається дотриманням теоретичних положень у їх

практичному застосуванні виникає потреба у комплексному дослідженні сутності поняття «заощадження домогосподарств».

Вихідною точкою дослідження суті заощаджень домогосподарств є осмислення основних понять. Термін «заощадження домогосподарств» походить від двох понять «заощадження» та «домогосподарство». Враховуючи багатогранність економічної категорії «заощадження», вважаємо за доцільне застосувати метод наукового пізнання під назвою «діалектика одиничного і загального». Цей метод полягає у тому, що кожне явище чи категорія має як індивідуальні ознаки, завдяки яким відрізняється від інших, так і загальні ознаки, характерні для багатьох явищ чи категорій.

Загальновідомо, що заощадження формуються усіма секторами економіки (населенням, державою та підприємствами) [1, с. 57].

Сучасна західна економічна наука тлумачить заощадження, спираючись переважно на кейнсіанське трактування даної категорії. Так, американські економісти П. Семюелсон, К. Макконнелл, С. Брю, Е. Долан, Д. Ліндсей розуміють під заощадженнями ту частину доходів домогосподарств, яка не використовується на поточне споживання і сплату податків [2, с. 211; 3, с. 204; 4, с.400]. Як бачимо, західні вчені під заощадженнями розуміють виключно заощадження домашніх господарств.

Розмежування заощаджень домогосподарств та підприємств зустрічаємо у словнику сучасної економічної теорії Макміллана: заощадження – це дохід, який створюються підприємствами (фірмами) та домогосподарствами та який не використано на товари і послуги в межах поточного споживання [5, с. 443].

Український вчений Ватаманюк О.З. у монографії «Заощадження в економіці України: макроекономічний аналіз» трактує заощадження як частину доходу, що не витрачається на поточне споживання [6, с. 23].

Найбільш досконалим, на нашу думку, є трактування заощаджень, яке запропонували українські вчені М. Д. Алексеєнко та Р.А. Аксьонов:

заощадження – це частина сукупних доходів суб'єктів економіки (населення, підприємств та держави), які не використані на споживання, сплату податків та інших обов'язкових платежів і призначені для забезпечення потреб у майбутньому [7, с. 24; 8, с. 99]. Це визначення заощаджень є вдалим, оскільки комплексно характеризує заощадження.

Економічна енциклопедія містить таке тлумачення заощадження – це частина грошових доходів населення, яка не використана для поточних споживчих потреб. В цій енциклопедії заощадження розглядаються з двох боків:

– як функція грошей (заощадження є частиною грошових коштів з тривалим терміном обігу);

– як потенційний попит споживачів, пов'язаний з формуванням купівельного фонду населення [9, с. 712].

Узагальнення підходів до тлумачення поняття заощадження відображено у табл. 1.

Українські вчені під заощадженнями переважно розуміють виключно заощадження домогосподарств. Так, Марцин В.С. та Кузьмович О.В трактують заощадження як частину доходів населення, що призначена для забезпечення потреб у майбутньому [13, с. 85; 14, с. 18].

Вікіпедія трактує заощадження населення як суму грошового доходу, що не використовується на поточне споживання та призначається для задоволення потреб у майбутньому. При цьому заощадження є елементом особистої власності населення і надається банкам у вигляді кредиту, який є джерелом інвестицій. Основним заощаджувачем в економіці є домогосподарства, що накопичують певну частину використовуваного доходу. Заощадження домогосподарств називають особистими заощадженнями [15].

Державна служба статистики трактує заощадження як різницю між доходами населення і його поточними витратами, тобто як суму грошових коштів, яка залишилася не спожитою в аналізованому періоді. Такий підхід до

визначення заощаджень вважають спрощеним, оскільки він полягає в обчисленні арифметичної різниці, в процесі чого ігнорується економічна суть заощаджень.

Таблиця 1

Трактування поняття «заощадження»*

Автор	Визначення
Н.Г. Менкью [10]	заощадження суспільні та приватні. Суспільні заощадження утворюються у державному секторі економіки (різниця між податковими надходженнями та видатками держави), приватні створюються домогосподарствами (доходи населення за мінусом податкових платежів та видатків на споживання)
О.З. Ватаманюк [6]	частина доходу, що не витрачається на поточне споживання
Я. Петренко [11]	заощадження – це вільні грошові кошти, котрі залишаються після сплати обов’язкових витрат
М. М. Туріянська [12].	заощадження – потенційне внутрішнє джерело інвестиційних ресурсів
М. Д. Алексеєнко [7]	заощадження – це частина сукупних доходів суб’єктів економіки (населення, підприємств та держави), які не використані на споживання, сплату податків та інших обов’язкових платежів і призначені для забезпечення потреб у майбутньому
А. О. Задоя [7]	історична категорія, котра виникає тоді, коли з’являється надлишковий продукт

* Узагальнено та складено автором

Так, професор І. Хомініч під заощадженнями розуміє сукупність фінансових активів населення, до яких належать готівкові кошти в національній та іноземній валюті безпосередньо у населення, кошти населення в національній та іноземній валюті, розміщені на депозитних та поточних банківських рахунках, вкладення населення у цінні папери та страхові технічні резерви [16, с. 20].

Жупанин В. В. при розгляді заощаджень населення робить наголос на споживанні відкладеного доходу для майбутнього його використання: «заощадження населення» відображають систему суспільних відносин між індивідами з приводу збереження грошових коштів для їх використання у майбутньому [17, с. 6]. Як бачимо автор не уточнює, яка саме частина доходу індивідууму підлягає збереженню, а лише підкреслює форму збереження такого

доходу, зокрема збереження доходу у вигляді грошових коштів.

Балабанов І. Т. вказує на майнову форму заощаджень при цьому наголошує, що заощадження населення – це частина майна або багатства населення, яка одержана внаслідок накопичення [18, с. 77]. Як бачимо, автор розглядає заощадження не лише як частину доходу або відкладене споживання, а як форму накопичення.

Т. Кізіма розглядає заощадження як складну та багатогранну економічну категорію, яка характеризує відносини, що виникають всередині домогосподарства або між домогосподарством та іншими економічними суб'єктами (підприємствами, інституціями фінансового ринку, державою) з приводу розподілу отриманих доходів та формування відповідних фондів грошових коштів, покликаних забезпечувати споживання або зростання доходів їхніх власників у майбутньому [19, с. 201].

Багатогранність категорії «заощадження домогосподарств» визначає проблемність щодо її узагальнення та формулювання комплексного трактування, яке врахує всі характерні ознаки. Саме тому, формулюючи визначення заощаджень домогосподарств, необхідно врахувати ті характерні їх риси, які допоможуть розкрити суть досліджуваної категорії. На нашу думку, до таких ознак, належать:

- нерозривний зв'язок між доходами та заощадженнями, що визначає економічну природу формування заощаджень домогосподарств;
- різноманітні форми заощаджень домогосподарств, що відображає багатогранність підходів до тлумачення заощаджень;
- мета формування заощаджень домогосподарств, яка уособлюється в напрямках їх використання і розкриває мотиви здійснення заощаджень.

Підсумовуючи вищевикладене та врахувавши існуючі трактування «заощаджень», «заощаджень населення» та «заощаджень домогосподарств» пропонуємо таке визначення: заощадження домогосподарств – це система

відносин, що виникають у процесі отримання доходів домогосподарством та відокремлення їх частини з метою збереження у різних формах накопичення (грошовій, натурально-речовій, фінансовій) для покриття виникаючих потреб у майбутньому та можливого використання як інвестиційних ресурсів. Таке визначення містить уточнення в частині виокремлення системи відносин з приводу виникнення та формування заощаджень, визначення форми існування та мети формування.

Список використаних джерел:

1. Ільченко Т. Методологічні підходи до дослідження заощаджень населення. Вісник ТНЕУ. 2009. № 2. С. 56–60.
2. Самуельсон П. Экономика. Москва: НПО «Алгон», 1994.
3. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика Т. 2. Москва.: Республика, 1992.
4. Долан Э. Дж., Линдсей Д. Макроэкономика (пер. с англ. В. Лукашевича и др.; под общ. ред. Б. Лисовика). Санкт-Петербург : Литера плюс, 1994.
5. Словарь современной экономической теории Макмиллана. Москва: ИНФРА-М, 2003. 712 с.
6. Ватаманюк О.З. Заощадження в економіці України: макроекономічний аналіз: монографія. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. 536 с.
7. Алексеенко М.Д. Сутність і роль заощаджень в умовах ринкової економіки. Економіка України. 2000. № 11. С. 23–30.
8. Аксьонов Р.А. Заощадження населення як чинник ринку банківських (кредитних) ресурсів. Регіональні перспективи. 2002. № 6. С. 98–105.
9. Экономическая энциклопедия / Гл. ред. Л. И. Абалкин. Москва : Экономика, 1999. 1055 с.
10. Мэнкью Н.Г. Принципы экономикс. 2-е изд., сокращ. Санкт-Петербург:

Питер, 2000. 496 с.

11. Петренко Я. Неорганізовані нагромаджені заощадження в механізмі трансформації заощаджень в інвестиції. Економіка України. 2010. № 1. С. 54–59.

12. Туріянська М. М. Концептуальні засади формування джерел інвестиційних ресурсів України: автореф. дис. ... д.е.н.: 08.01.01 /Донецьк: Донецький національний університет, 2006. 33 с.

13. Марцин В.С. Роль заощаджень населення у трансформації економіки. Фінанси України. 2002. № 4. С. 85–93.

14. Кузьмович О.В. Грошові заощадження як джерело інвестиційних ресурсів. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія: Економіка. 2001. № 46. С. 17–23.

15. Вікіпедія: Вільна енциклопедія URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

16. Хоминич И. П. Финансовые активы домашних хозяйств в структуре инвестиционных ресурсов. Банковские услуги. 2003. № 9. С. 19–26.

17. Жупанин В. В. Заощадження населення як джерело залучення коштів в економіку України: автореф. дис. ... к.е.н.: спец. 08.00.08 / Київ: Науково-дослідний фінансовий інститут при Міністерстві фінансів України, 2009. 21 с.

18. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом? Москва: Финансы и статистика, 1995.

19. Кізіма Т.О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку: монографія. Київ : Знання, 2010. 431 с.